

בולל
דעת שלמה

ע"ש ולע"ג רבי שלמה חי זצ"ל

בן לאוהבה ע"ה

טל: 0548435991 | daatshlomo.mguedj@gmail.com

שבת קדוש

ר"ת	יציאה	כניסה	ש"ס
5:48	5:14	3:55	ירושלים
5:50	5:15	4:14	תל אביב

חמורו של רבי יוסי דמן יוקרת

יוסף רצה להוכיח שהם טעו לגמרי, הוא החזיר את הכסף, הניח על החמור שלהם והחמור ... נסע. וכי אחי יוסף לא הגיעו לדרגה של רבי יוסי דמן יוקרת ? הואיל ומכרו את יוסף, גנבו אותו מאביהם, לא הגיעו לשלימות בענין זהירות מגזל, לכן החמור נסע, בזה רצה להוכיח להם שעצם המכירה לא היתה כדין וכדת, אם החמור נוסע, ברור שהמכירה לא היתה בסדר !

לכן הפסוק אומר האנשים שולחו המה וחמוריהם, מה לנו ולחמורים ? עיקר הדגש על החמורים, אם הם נסעו זה אומר דרשני, זה אומר שצריך לעשות חשבון הנפש על עצם המכירה ! (ואחי יוסף אולי לא הבינו את המסר עד תומו, כי חשבו שעצם המכירה היתה כדין, אמנם כיון שלא גילו כל העינין לאביהם, ונתנו לו להבין שחיה רעה אכלתהו, היה כאן גניבת דעת, ולכן הם תלו שבגלל זה החמורים נסעו ודוק)

ימי חנוכה ממשמשים ובאים, רגילים לקרוא חנוכה "חג החינוך". למדנו כאן מסר בעניני חינוך, עיקר החינוך אינו בדיבור, דרך הוראות, הערות וביקורות, עיקר החינוך במעשה. מגדירים את זה כדוגמא אישית : אם הבן רואה שאבא לומד, שהוא אוהב ללמוד, גם הוא ישב וילמד בחשק ! ויותר מזה אפילו אם הבן אינו רואה כל הפנימיות בעבודת השם של אבא, עצם הדבר שאבא מתאמץ ועומל נותן השפעה גדולה על כל הסביבה. פעמים צריך להראות לבן עד כמה אנחנו עובדים את השם, כמו שדורשי רשימות אמרו, "הנסתרות להשם אלקינו", נכון שצריך ללכת בהצנע לכת, אבל "הנגלות לנו ולבנינו". כשאדם עסוק עם בניו צריך להיות יותר נגלה, כדי שיראו וכן יעשו. אבל גם בלי לראות יש השפעה עצומה, זה עיקר עמלנו בחינוך ילדינו.

במסכת חולין (ז). מסופר על חמורו של רבי פנחס בן יאיר שפעם אחת נגנב, ולא רצה לאכול כלום, כי היה מחמיר בעצמו לא לאכול בלי הפרשת תרומות ומעשרות. נדמה, שחמורו של רבי פנחס בן יאיר הרבה יותר מפורסם מאשר חמורו של רבי יוסי דמן יוקרת. הרבי מקוצק זצ"ל היה אומר בדרך מליצה, שמצא שגיאה בשולחן ערוך ... השו"ע פסק שיש איסור תורה לגזול, זה "שגיאה" לכתוב כזה נוסח, היה לו לכתוב יש ענין על פי השל"ה הקדוש שלא לגזול ! הרבי מקוצק עם פקחותו וחרירתו נגע לנקודת האמת מאוד עמוקה : אפשר לפגוש אנשים מאוד מחמירים בכל מיני ענינים אבל במה שנוגע לגזל, פתאום הם הופכים לאנשים מקילים. איסור גזל הוא אחד מאיסורים הכי חמורים בתורה. הטעם מזה הוא שאדם יותר מתרגש ומתרגש מחומרות והידורים מאשר פסוק פשוט מפורש בתורה. אולי אם עניני גזל היו מפורשים על פי השל"ה הקדוש האנשים היו יותר מחמירים ... עכשיו אנו מבינים למה חמורו של רבי פנחס בן יאיר יותר מפורסם ...

יוסף הוכתר למלך במצרים, הגשמת חלומותיו. כשרואה את אחיו והכיר אותם אף שהם לא הכירוהו, הוא החליט להתנכר אליהם ואפילו להתאכזר. מטרתו היתה שיגיעו להכרה ברורה ושלמה שחטאו במכירתו ולהביא אותם לתשובה שלמה. לשם כך יזם תכנית מאוד מתוחכמת בכדי שיהיו מוכרחים להביא את בנימין במצרים ולמסור נפשם עבורו. בזה תתוקן שנאתם וקנאתם לבני רחל עקרת הבית.

פרטי התכנית ברורים לנו אבל יש נקודה קטנה שלכאורה אין לה פשר : יוסף ציווה למשרת שלו לתת תבואה לאמתחות אחיו וגם להחזיר את כספם ששילמו פעם ראשונה וגם פעם שנייה. זה טעון ביאור למה התורה מדגישה פעמיים את המקרה ?

הפסוק אומר : "הבוקר אור והאנשים שולחו, המה וחמוריהם". היינו שהאחים חיכו לאור הבוקר כדי לצאת ממצרים ולחזור אצל אביהם. למה התורה מדגישה שיצאו עם חמורים, היו יכולים לצאת בלי ?

איתא במסכת תענית (כד.) רבי יוסי דמן יוקרת פתח עסק חדש השכרת חמורים, אבל מכיון שהיה כל כולו עוסק בתורה ולא רצה לבזבז זמן לפרנסתו, העסק היה אוטומטי, על החמור הוא הניח כספת, מי שרצה לשכור אותו ליום, היה משלם והחמור היה נוסע לפי רצון המשכיר. בסוף היום החמור היה חוזר לבד אצל רבי יוסי. אם היו שמים סכום קטן מהמקובל, החמור לא זז, ואם הסכום היה גדול מידי, החמור היה מחכה שהבעלים יקחו את העודף לפני שהיה חוזר אצל רבי יוסי. אומרים בבדיחותא אם נותנים לך טיפ ואתה לא לוקח אותו, אתה לך חמור ! במציאות החמור היה מחונך בעניני גזל.

פעם אחת, אנשים שלמו את הסכום המדויק ובסוף היום הם ראו שהחמור לא חוזר לתחנה. הם חיפשו את הסיבה לזה ובסוף הבחינו שהם שכחו איזה בגד באחד מהתיקים שתלויים על החמור.

החמור היה נזהר בעניני גזל עד כדי כך שהוא לא רצה להגיע לגזל אפילו בשוגג. הוא לא רצה שהישאר אצלו בגד שלא שייך לו. איך מגיעים לכזה חינוך ? אין בזה מופת אלא בן אדם שעובד השם בשלימות ובפנימיות משפיע על כל סביבתו ומרומם אותה. הוא משפיע לא רק על אנשים מסביב אלא גם על בעלי חיים. ההתנהגות שלנו משפיע על כל סביבתנו ! רבי יוסי היה כל כך זהיר מגזל שאפילו חמורו הושפע מזה !

ניתן להבין את מהלך של יוסף. רואים שאחרי התחבולות היה מאוד קשה לאחים להבין שטעו ולהודות על האמת. השבטים התחרטו על הצער שגרמו ליוסף, על האכזריות אבל על עצם המכירה לא התחרטו כלל בחושבם שעדיין צודקים הם !

כאשר השבטים חזרו אצל אביהם, סיפרו לו כל מה שקרה להם, איך נחשדו להיות מרגלים, אכזריות של מלך מצרים, שמעון בבית הכלא, בקשה נחרצת להביא את בנימין. התורה עדיין לא מתארת את התגובה של יעקב אבינו. כשכל האחים פתחו את האמתחות וראו את הכסף המוחזר יעקב התחיל לפחד. המאורעות הקודמים לא היו מספיק מזעזעים ?

כדי לענות, כדרכנו בקודש, נשאל עוד שאלה : "ויאמר אליהם יעקב אביהם, אותי שכלתם, יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו, עלי היו כלנה". אומר בעלי הטורים, "כלנה" חסר כתיב, לשון כלה, כעת מוטל עלי מזון נשותיהם שהן כלות שלי. דבריהם מופלאים, וכי כעת זמן לדאוג ולהצטער על פרנסת הכלות ?

בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזולא תליא מילתא, כדאיתא במסכת שבת (קנו). הוי אומר שהפרנסה לא תלויה בזכויות ולא בפקחות או חכמה "כי לא לחכמים לחם" (קוהלת). הרבה פעמים רואים שתי אנשים עובדים באותו תחום, באותו מקצוע עם אותם כשרונות ואחד מצליח יותר מהשני. הפרנסה נגזרת משמים ותלויה לפי המזל של כל אחד. ומה עם הצדק ? האם יש הגיון שראובן יקבל מיליונים עד שלא ידע מה לעשות מהם ושמעון בקושי מתחיל את החרד ?

מזל פירושו תפקיד, לא מחלקים מתנות חינם בשמים, מחלקים תפקידים.

פעם אשתו של רבי ישראל סלנטר קנתה כרטיס הגרלה. קם רבי ישראל ואמר "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהם ובפרי פירותיהם" אם חלילה אני זוכה בהגרלה ויהודי אחד הולך לישון רעב, יהיה טענה עלי ! "העשיר הכי גדול לא קיבל את המיליונים בלי סיבה ובלי מטרה, כי הוא סוחר ממולח או בגלל צדקותו. כמו אמרנו הכל נתון לפי התפקיד של הבן אדם. מטרת העושר לא לבלות במקומות נופש, לאכול שבע סעודות ביום, לנהוג בעשרה רכבים. למה מגיע לו פיניקים יותר מאחרים ? השם נתן לו כסף לעזור את אחיו, לדאוג לצורכיהם, לרבות הקמת התורה ולומדיה, כספי צדקה הם בפיקדון אצלו ואין לו למעול בהם לכל מיני מותרות והבלים !

זה הכוונה של בעל הטורים בפירושו, כל מה שסיפרו האחים ליעקב אבינו בקשר לשמעון, בנימין וצרות שקרו לו, זה לא נגע ללבנו כי היה בוטח שהקב"ב ידאג לו ויסדר הכל על צד הטוב ביותר. אבל כאשר יעקב ראה כסף מיותר, הוא התחיל לדאוג, למה הקב"ב סידר לי סכום הזה ? האם הוא דורש ממני עוד תפקיד ? האם השם רוצה שאני אפרנס את כלותי סימן שאין לי סיכוי לראות שוב שמעון ובנימין. זה היה הסיבה של פחד : כסף מיותר בלי סיבה.

מצאנו בפרשת ויקרא מצוה מיוחדת "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" רשי מפרש "אע"פ שהאש יורדת מן השמים, מצוה להביא אש מן ההדיוט". הספר החינוך (מצוה קלב) מבאר כל נס גלוי שעושה הקב"ה אנו צריכים להסתיר אותו כאילו נעשה בדרך הטבע. אנו צריכים לשמר את כח הבחירה של אדם שלא יהיה מוכרח באמונתו. ניסי חנוכה היו גדולים וגלויים לכולם. ניצחון המלחמה אפשר להתפשר כאילו נעשה דרך הטבע. אבל נס פך השמן היה גלוי ומבקשים מאיתנו לפרסם אותו. כל הדינים והלכות נקבעו אך ורק כדי לפרסם בצורה הכי גדולה את הנס, הן בזמן ההדלקה והן במקום ההדלקה.

גם בבית המקדש רואים אותה סתירה : לגבי אש המזבח יש מצוה מיוחדת להביא אש מן ההדיוט כדי להסתיר את הנס אבל במנורה בנר המעברי היה תמיד דולק מערב עד ערב. זה היה עדות לכל באי עולם שיש שכינה בישראל. למה אין שום מצוה להסתיר גם כן את הנס של נר המעברי ?

במסכת ברכות (לב:) רבי שמעון בר יוחאי מפרש, אם אדם זורע בזמן זריעה, חורש בזמן חרישה, קוצר בזמן קצירה, תורתו מה תהא עליה ? אדם צריך לדאוג לבריאותו, לפרנסתו, לבטחונו. אבל אם הוא נוהג לפי הטבע, איזה זמן נשאר לו לעסוק בתורה. הרי התורה רחבה מני ים ומתאים שנה לא מספיקות ללמוד אותה בעיון. אם הוא צריך לעבוד וגם להילחם נגד אויבים, לחתן ילדים, מתי יעסוק בתורה ?

מי שמקבל עול תורה, יש לו סייאת דשמיא עצומה בכל עניניו והקב"ה מזמין לו "סידור מלא" ודואג לכל צורכיו שיהיה פנוי לעסוק בתורה. לא קוראים לזה נס אלא טבע אחר, טבע של בן תורה. בכל מה שקשור לתורה ולסגולות שלה, יש מצוה לפרסם ניסים. צריך לדבר על נס שנקרא "טבע של בן תורה". אדם עסוק בתורה חי בעולם אחר עם טבע אחר ומצוה לפרסם אותה כדי שכולם ירצו לקבל עול תורה עליהם.

אש על המזבח בבית המקדש נוגע לעבודה, לכן חייבים להסתיר אותו ולהשאיר אפשרות הבחירה. אולם המנורה, סמל לאור התורה חייבים לפרסם את כח התורה, אין זה פרסומי ניסא אלא פרסומי טבע, טבע של תורה !

נדמה לנו שהמכבים היו גיבורים, יודעי מלחמה, אמיצי לב, לכן חכמים קבעו נוסח "על הניסים" להוציא הטעות מליבנו. "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים". המכבים היו חלשים, לא היו אנשי מלחמה. איך הם נצחו מול צבא יונית גדולה ומנוסה ? "וידים ביד עוסקי תורתך" התחזקו בלימוד התורה. כידוע התחבאו במערות כדי ללמוד תורה. כשאר היה מגיע פלוגת חיילים היו סוגרים את הגמרות ומשחקים עם סביבונים. בזכות התורה נצחו את האומה הגדולה והאיומה. זה צריך לפרסם, כל ההצלחות הגשמיות נובעות רק מהתחזקות בתורה.

אומרים שהיונים רצו "להשכיח תורתך" ובחסדי השם לא הצליחו, חוץ משמונה ימים בשנה. מטבע הדברים יש ריפיון בימים נשגבים אלה, ועלינו מוטל להפוך "קערה על פיה", לנצל את קדושת ימים אלו כדי לפרסם לכל באי עולם כי לבן תורה יש טבע אחר. אפשר גם להדליק חנוכה בזמן, גם לחגוג מסיבת משפחתית וגם להתחזק בתורה. איך אפשר לעשות הכל ? אין סגולה כתורה, זה טבע של בן תורה !

שבת שלום

עלון זה יוצא לאור על ידי הכולל דעת שלמה בראשות של הרב מ. גדו והרה"ג שפירא שליט"א נכדו של מרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי שליט"א. הוא מונה היום כשמונים אברכים והוא הכולל הספרדי התורני הגדול בב"ב.

לתרומות הקדשות או החזקת אברך נא להתקשר לטלפון 0548435991 או במייל : daatshlomo.mguedj@gmail.com או ככול עמדה של קהילות לכבוד דעת שלמה קוד טלפוני 8790 ותזכו לקבל ברכה ישר מפי מרן שר התורה שליט"א